Ёш авлод тарбиясида эстетик қадриятларнинг ўрни

Лайло Рахматуллаевна Усмонова
Аминабону Камариддиновна Камариддинзода
СамДТУ

Аннотация: Инсонлар маънавиятини шакллантириш дунёқарашни кенгайтириш ҳамда ижодий қобилиятини юксалтиришга чорлайди. Мақолада инсон учун қадрли ва аҳамиятли бўлган нарса ва ҳодисаларни ўз ичига қамраб олган, инсонларнинг манфаат ва эҳтиёжларидан келиб чиққан – қадриятлар, хусусан, эстетик қадриятларга бўлган эътибор ва уларнинг ёш авлод тарбиясидаги аҳамияти ёритиб берилган.

Калит сўзлар: ёш авлод, қадрият, эхтиёж, санъат, эстетик дид.

The role of aesthetic values in education of the young generation

Laila Rakhmatullaevna Usmonova
Aminabonu Kamariddinovna Kamariddinzoda
SamSMU

Abstract: Formation of people’s spirituality calls for expansion of worldview and increase of creative ability. The article covers things and events that are valuable and important for a person, arising from the interests and needs of people - values, in particular, attention to aesthetic values and their importance in the education of the young generation is highlighted.

Keywords: young generation, value, desire, art, aesthetic taste.

Қадриятлар - бу инсон хулқ-атворининг ва фаолиятининг юқори стимули бўлиб, инсоният ибтидосининг оламда тасдиқланишидир. Эстетик қадриятлар деганда инсон фаолиятлари жараёнида (авваломбор санъат соҳасида) гўзаллик ва мукаммаллик қонуниятлари асосида яратилган оламни образли англаш тушунилади. Эстетик қадриятлар табиат объектлари кўринишида (мисол учун пейзаж), муайян инсон қиёфасида, меҳнат жараёнларида ва албатта, санъат асарлари намуналарида намоён бўлади.

Эстетик қадриятлар инсонлар ўртасидаги алоқалар билан боғлиқ бўлиб, уларнинг маънавий оламини акс эттиради. Олам ва инсоннинг эстетик ҳамжиҳатлиги айнан гўзаллик қадриятида мужассам бўлади. Чунки, гўзаллик

(cc) BY

алоҳида бўлмаса ҳам, индивидуал идрокни ҳам кўзда тутади. Бу англаш жараёни эса инсоннинг тўлиқ англанган табиий ҳаётий ва маданий даражасида рўй беради.

Эстетик қадриятлар инсон фаолиятининг турли соҳаларида ҳосил бўлиши мумкин. Мисол учун, санъат - бу эстетик қадриятлар ўзида мужассам этадиган маънавий-амалий фаолиятдир. Ўз навбатида, санъат - ўз ичига эстетик қадриятларни, эстетик эҳтиёжларни, эстетик дид ва идеалларни, эстетик тарбияни қамраб олган эстетик маданиятнинг асоси ҳамдир. Зеро, универсал хусусиятларга эга эканлиги туфайли эстетик қадриятлар санъат асарлари орқали шахсда ижтимоий фазилатларнинг шаклланишида муҳим ўрин эгаллайди.

Санъат эстетик қадрият сифатида юксак маънавиятнинг, айниқса, инсон камолотининг, гўзал ҳулқининг шаклланишига кучли таъсир этувчи манбалардан биридир. Маънавий камолот ўз ўрнида санъат билан бевосита боғлиқ. Чунки маънавий камолот сари интилган инсон ўз руҳий оламини бойитиб боради. Бу оламнинг мезоний ҳислатлари инсоннинг ҳам жисмоний, ҳам руҳий, ҳам маданий эҳтиёж ва талабларини қондириш ва шу билан намоён этиш жараёнларида кўзга кўринади.

Улуғ бобокалонларимиз Имом ат-Термизий, Имом ал-Бухорий, Имом ал-Мотрудий, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий сингари бир қатор алломаларимизнинг бизга қолдирган маънавий бойликлари, буюк Шарқ тасвирий санъати усталарининг асарлари, ижрочилик санъатининг ўлмас мероси бўлиб ҳисобланадиган мақомларимиз, анъанавий қўшиқларимиз, мумтоз адабиётимиз намоёндаларининг ўлмас асарлари баркамол ёш авлоднинг маънавий оламини бойитади. Биз улуғ аждодларимизнинг маънавий бойликларини ўргана борганимиз сари, санъат асарларининг нафислиги ва гўзаллигидан лаззатланиш ва эстетик завқ олиш билан бир қаторда, ўша асарлардан маънавий озуқа оламиз. Буларнинг барчаси бизни комилликка етаклайди, фикримизни бойитади ва келажакка ишонч билан қарашга ундайди.

Санъат турлари ичида тасвирий санъат, ўзининг ҳақчиллиги ва тушунарлилиги билан катта аҳамиятга эга. Тасвирий санъат асарлари Ибтидоий даврда бўладими, Ўрта асрлардами, Уйғониш давридами ёки бугунги ахборот ва техника асрида бўладими инсониятни эзгуликка, ҳамжихатлилик ва аҳилликка, ҳаёт гўзалликларидан эстетик завқ олишга ва энг муҳими инсонпарварликка чорлар экан, маънавий камолот чўққиларини эгаллайверади.

Қадим замонлардан мерос бўлиб келаётган санъат асарлари маънавий руҳни юксалтириб, инсониятни Уйғунлик, Гўзаллик ва Улуғворлик сари етаклаган. Санъат нафақат ҳар бир кишининг ички дунёсини юксалиб бориши,

(cc) BY

балки бутун жамиятнинг ривожланиши учун ҳам имконият яратиб келган. Бу борада тасвирий санъат ҳам бевосита муҳим аҳамият касб этган.

Баркамол шахс тарбиясида халқнинг бадиий анъаналари асосида яратилган миллий маданиятнинг энг сара намуналарига таяниш лозим. Шу ўринда айтиш жоизки, жаҳон санъати дурдоналари қаторидан кенг ўрин эгаллаган миниатюра санъати, ҳам эстетик, ҳам маънавий қадриятлар сирасига киради. Чунки, бу санъат турининг аҳлоқий-эстетик моҳияти баркамол шахс таълим-тарбиясига самарали таъсир кўрсатади. Марказий Осиё миниатюра санъатининг асосий таъсир кучи инсоннинг маънавий ва романтик дунёсига, унинг фикр мулоҳазалари ва ҳис туйғуларига, ақл идрокига, эстетик эҳтиёжларини қондиришга ва маънавий маданиятини ривожлантиришга қаратилган бўлади. Сюжетларида тарихий воқеаларни, гўзал табиатни, қахрамона ҳаракатларни, романтик саҳналарни, яхши ва ёмон ҳодисаларни ибрат қилиб кўрсатиш асосида миниатюра санъати ахлоқий покликка, гўзал хулққа, юксак маънавиятга, раҳм-шафқатга, дардкашликка, эстетик диднинг шаклланишига, инсонпарварликка ва айни вақтда маънавий камолотга даъват этади.

Маънавий камолот ва миниатюра санъати айни дамда бир-бирини тўлдирувчи, ҳаракатлантирувчи ҳамда бойитувчи тушунчаларга айланади, яъни маънавий камолот тушунчаси бевосита ҳар бир инсон билан боғлиқ бўлса, миниатюра санъати ўзининг эстетик хусусиятлари орқали инсонни эзгуликка етакловчи омиллардан бири бўлиб ҳисобланади.

Гўзалликни кўра билиш, ҳис қилиш ва ундан завқлана олиш инсон маънавий ва эстетик тарбиясининг асоси бўлиб ҳисобланади. Инсоннинг санъат объектидан ҳиссий лаззатланиш хусусиятларини шакллантиришда бевосита миниатюра рангтасвирининг йўналтирувчи асосий кучини кўришимиз мумкин. Чунки, ахлоқий-эстетик маданиятни юқори даражада шакллантириш, ҳамда гўзалликни ҳис қилиш ва тасаввур қилиш учун ижодий тасаввурни такомиллаштириш лозимдир. Инсон ҳаётига, унинг ахлоқий-эстетик тарбиясига таъсир этувчи муҳим омиллардан бири бўлиб ҳисобланадиган миниатюра санъати, айнан шу жиҳатларни ўзида қамраб олган.

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, эстетик қадриятларга бўлган эътиборни кучайтириш баркамол авлодда эстетик сезги ва идрокни тарбиялашга, юқори эстетик дидга эга бўлишига ва уларда гўзалликка баҳо бериш қобилиятини шакллантиришга самарали таъсир кўрсатади. Шу ўринда, эстетик қадрият бўлиб ҳисобланадиган миниатюра санъати асарларини асраб авайлаш, уларни тушуниш, таҳлил қилиш ва ўрганиш фаолияти жараёнида инсон ташқи оламни, ботиний ва зоҳирий гўзалликни англашни, теварак-атрофни қайта куришни ўрганиб, аста-секин ўзини-ўзи қайта куради ва маънавий камолот сари

(cc) BY

чорлайди. Натижада, гўзалликка ташна ва юксак эстетик дидга эга баркамол шахс сифатида шаклланади ҳамда такомиллашиб боради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Shokirovna V. S., Nugmanovna M. A. Replacing the works of our President Shavkat Mirziyoev in the development of civil society in our country //Archive of Conferences. – 2021. – Т. 17. – №. 1. – С. 200-203.

2. Rakhmatullaevna U. L. AESTHETIC ROLE OF FOLK TRADITIONS IN THE DEVELOPMENT OF MINIATURE PAINTING OF THE EAST //Archive of Conferences. – 2020. – Т. 8. – №. 1. – С. 34-35. 13.Махмудов С. Х. ТУРИСТИК ОБЪЕКТЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШДА ДАВЛАТ ХУСУСИЙ ТАДБИРКОРЛИК ШЕРИКЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ //Интернаука. – 2020. – №. 42-2. – С. 68-69.

3. Nugmanovna M. A. The place and significance of social and legal control in the legal socialization of the individual in civil society //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2022. – Т. 12. – №. 2. – С. 21-33.

4. Махмудова А. Н. Шахс хуқуқий ижтимоийлашувида ижтимоий назорат тушунчаси ва тизими //международный журнал Консенсус. – 2020. – Т. 1. – №. 1.

5. Bahromovna S. K., Kamariddinovna K. A. Theoretical bases of tourism activity and socioeconomic factors of the concept of its priority development //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 1. – С. 769-773.

6. Суюнова К. Б. ТУРИЗМ СОҲАСИДА ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТНИ ДАВЛАТ ТОМОНИДАН ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАНИШИ //Иқтисодиётда инновация. – 2020. – Т. 4. – №. 3.

7. Суюнова К. Менеджмент на предприятии: новое веяние под названием «Контроллинг» //Институты и механизмы инновационного развитияУсмонова Л. Р. ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ЕГО РОЛЬ В ИСКУССТВЕ СОВРЕМЕННОГО МИРА //Министерство высшего и среднего специального образования Республики Узбекистан Национальный Университет Узбекистана имени Мирзо Улугбека Факультет социальных наук Кафедра «Философия и логика». – С. 172.

8. Rakhmatullayevna U. L. THE ROLE OF AESTHETIC EDUCATION IN THE MODERN WORLD //Confrencea. – 2022. – Т. 1. – №. 1.

9. Hamida A., Juraboy Y. COOPERATION IN CENTRAL ASIA AS A PRIORITY DIRECTION OF FOREIGN POLICY OF UZBEKISTAN //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2021. – Т. 9. – №. 12. – С. 175-178

(cc) BY

10. Nugmanovna M. A., Akbaralievna U. G. FAMILY IS THE BASIS OF SOCIETY AND STATE //Archive of Conferences. – 2021. – Т. 22. – №. 1. – С. 28-31.

11. Тураева, Д., 2022. Muloqotning ijtimoiy funksiyalari. Общество и инновации, 3(3/S), pp.313-317.

12. Махмудова А. Н. и др. Медицина Узбекистана-достижения и перспективы развития сферы //Достижения науки и образования. – 2020. – №. 3 (57).

13. Rakhmatullaevna U. L. THE MANIFESTATION OF THE EASTERN ROMANTIC SPIRIT IN MINIATURE ART //European science review. – 2021. – №. 5-6. – С. 65-68.

14. Усмонова Л. САМАРҚАНД МИНИАТЮРА САНЪАТИ МАКТАБИНИНГ ЭСТЕТИК ВА РОМАНТИК ХУСУСИЯТЛАРИ //Academic research in educational sciences. – 2020. – №. 3. – С. 708-717.

15. Махмудова А. Н. IX-XII асрларда мовароуннаҳрда илм-фан, маданият ривожи тарихидан //Yangi O'zbekistonda milliy taraqqiyot va innovasiyalar. – 2022. – С. 272-275.

16. Bekmurodovna GT. In the early stages of relocation policy features and methods. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. 2021 Dec 2;9(12):110-2.

17. Махмудова А. Н. и др. Роль молодого поколения в формировании современного гражданского общества //Достижения науки и образования. – 2020. – №. 3 (57).

18. Суюнова КБ, Жонкобилова ХУ, Эргашева НИ, Бектемирова ША, Саидова МС. Амир Темур маънавиятининг соғлом авлодни шакллантиришдаги ўрни. Science and Education. 2022;3(11):677-84.

19. Давранов ЭА, Мажидов ШФ. Философия медицины и медицинский взгляд на философию. Science and Education. 2021;2(5):826-32.

20. Мажидов ШФ. К вопросу об этнокультурной безопасности (на примере Центральной Азии). InВласть в логике и риторике межнациональных и межконфессиональных отношений 2017 (pp. 78-81).

21. Махмудова А. Н. ПРАВОВАЯ СОЎИАЛИЗАЎИЯ МОЛОДОГО ПОКОЛЕНИЯ В ПРАВОВОМ ГОСУДАРСТВЕ //дистанўионные возмоæности и достиæения науки. – 2020. – С. 97.

22. Bekmurodovna GT. ROSSIYA IMPERIYASINING SIRDARYO VILOYATIGA AHOLINI KO 'CHIRISH SIYOSATI.(XIX ASRNING IKKINCHI YARMI VA XX ASRNING BOSHLARI). InArchive of Conferences 2020 Nov 23 (Vol. 9, No. 1, pp. 198-200).

23. Махмудова А. Н. Шахс ҳуқуқий ижтимоийлашувида ижтимоий назорат тушунчаси ва тизими //международный журнал Консенсус. – 2020. – Т. 1. – №. 1.

24. Nugmanovna M. A. et al. EDUCATION OF TOLERANCE IN YOUNGER GENERATION //Conferencea. – 2022. – С. 52-55.

25. Nugmanovna M. A., Kamariddinovna K. A. Modern biotechnical problems of medicine and their solutions //Archive of Conferences. – 2021. – Т. 13. – №. 1. – С. 169-173.

26. Ilyasovna A. S. Ways to Develop the Service Area //JournalNX. – С. 72-74.

27. Махмудов С. Х. и др. ТАРИХИЙ-МАДАНИЙ ТУРИСТИК САЛОҲИЯТИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШ УСУЛЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ //Интернаука. – 2020. – №. 25-2. – С. 31-32.

28. Makhmudov S. K. UNCONVENTIONAL ASSESSMENT METHODS TO EVALUATE THE POTENTIAL OF HISTORICAL-CULTURAL TOURIST SITES //GWALIOR MANAGEMENT ACADEMY. Jan-March. 21 Vol 11 No.01 – С. 62.

29. Nugmanovna M. A. et al. EDUCATION OF TOLERANCE IN YOUNGER GENERATION //Conferencea. – 2022. – С. 52-55.

30. Тураева, Д.А., 2020. SHAXS XARAKTERINING NUTQDA VOQELANISH MEXANIZMI. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА, 3(1).

31. Kamariddinovna K. A., Nugmanovna M. A. IMPROVING POPULATION HEALTH THE IMPORTANT TASK OF THE STATE //Archive of Conferences. – 2021. – Т. 17. – №. 1. – С. 204-208.

32. Shokirovna V. S., Nugmanovna M. A. Replacing the works of our president Shavkat Mirziyoev in the development of civil society in our country //Archive of Conferences. – 2021. – Т. 17. – №. 1. – С. 200-203.

33. Yevgeniya M., Nugmanovna M. A. FIGHTING CORRUPTION IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //Archive of Conferences. – 2021. – Т. 15. – №. 1. – С. 171-173.

34. Nugmanovna M. A. The place and significance of social and legal control in the legal socialization of the individual in civil society //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2022. – Т. 12. – №. 2. – С. 21-33.

35. Nugmanovna M. A. et al. LEGAL PROTECTION OF DOCTORS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN //Conferencea. – 2022. – С. 56-61.

36. Nugmanovna M. A. Action strategy-the basis of a new stage of national development of Uzbekistan //ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL. – 2021. – Т. 11. – №. 1. – С. 774-785.

(cc) BY

37. Nugmanovna M. A. Legal socialization and individual deviant rights: relationships //falsafa va hayot xalqaro jurnal. – С. 49.

38. Usmonova L. IMAGE PHILOSOPHY OF CENTRAL ASIAN MINIATURE ART //Theoretical & Applied Science. – 2020. – №. 3. – С. 222-226.

39. Kamariddinovna K. A., Makhmudova A. N. PROBLEMS OF FORMATION OF TOLERANCE IN SCHOOLCHILDREN IN THE MODERN SCHOOL //Conferencea. – 2022. – С. 112-115.

40. : мировой опыт и российская практика: сб. науч. ст. – 2014. – С. 385-389.

41. Tursunova GB. Tibbiyotda ma’naviyat masalalari, shifokor ma’naviyati. Science and Education. 2021;2(5):790-3.

42. Суюнова К. Б. ЎЗБЕКИСТОНДА ТУРИЗМ СОҲАСИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРОДОРЛИГИНИ ОШИРИШ БУЙИЧА АМАЛГА ОШИРАЛАЁТГАН ИСЛОҲАТЛАР //Интернаука. – 2020. – №. 42-2. – С. 85-86.

43. Hamida A. PHILOSOPHICAL AND METHODOLOGICAL ISSUES OF THE PARADIGMAL APPROACH TO THE CONCEPT OF MODERNIZATION //Archive of Conferences. – 2020. – Т. 10. – №. 1. – С. 15-18.

44. Umurov S. R. IN THE SECOND HALF OF THE XIX CENTURY IN TURKESTAN WAQF CONDITION OF PROPERTY //Thematics Journal of Social Sciences. – 2022. – Т. 8. – №. 2.

45. G‘offorov S. S., Umurov S. R. Rossiya imperiyasining Turkistonda ta’lim sohasi va vaqf mulkchilik siyosatiga munosabati tarixshunosligi masalalari //Science and Education. – 2021. – Т. 2. – №. 11. – С. 1120-1126.

46. Umurov S. R. Turkistonda XIX asrning ikkinchi yarmida vaqf mulklarining ahvoli //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 4. – С. 1460-1466.

47. Umurov S. R. ISSUES OF HISTORIOGRAPHY OF THE RUSSIAN EMPIRE'S ATTITUDE TO EDUCATION AND FOUNDATION PROPERTY POLICY IN TURKESTAN.

48. Radjabovich U. S. ON THE ISSUE OF THE POLICY OF THE RUSSIAN EMPIRE TO WAQF PROPERTY IN COLONIAL TURKESTAN //Thematics Journal of Social Sciences. – 2022. – Т. 8. – №. 3.

49. Abdumajidova K. GLOBALIZATION AND MODERNIZATION AS AN IMPORTANT FEATURE OF THE DEVELOPMENT OF MODERN SOCIETY //Theoretical & Applied Science. – 2021. – №. 4. – С. 75-78.

50. Суюнова КБ. ТУРИЗМ СОҲАСИДА ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТНИ ДАВЛАТ ТОМОНИДАН ҚЎЛЛАБ-ҚУВВАТЛАНИШИ. Иқтисодиётда инновация. 2020 Oct 7;4(3).

(cc) BY

51. Samadov, A. R. (2019). Sport as the device of forming esthetic ideal of person. ISJ Theoretical & Applied Science, 04 (72), 165-167. Soi: http://s-o-i.org/1.1/TAS-04-72-21 Doi: https://dx.doi.org/10.15863/TAS

52. Суюнова КБ. ТАСАВВУФ ФАЛСАФАСИДА ТАЛАБА ЁШЛАРНИНГ ИНСОН ҚАДРИ МУАММОСИНИНГ РИВОЖЛАНТИРИЛИШИ: Суюнова Камилла Бахромовна, Ижтимоий ва гуманитар фанлар кафедраси ўқитувчиси Саматова Юлдуз Самат қизи, Тоштемиров Шахзод Акбар уғли, Кайимов Бекзод Ғулом уғли, Эгамбердиева Хонзода Хайрулло қизи, Фармация факультетининг 4-курс талабалари Самарқанд Давлат Тиббиёт Институти suyunova-samdti@ mail. ru. InНаучно-практическая конференция 2022 Aug 24.

53. Samadov A. R. Philosophical Analysis of the synthesis of Morality and Aesthetics in Spiritual Life //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES AND HISTORY. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 1-7.

54. Суюнова КБ, Изомиддинова МК, Отамуродова ХБ. Али Қушчининг дунё фан ва маънавиятига қўшган ҳиссаси. Science and Education. 2022;3(11):983-9.

55. Samadov A. R. Problems of Forming and Developing Person's Aesthetic Ideal //International Journal on Integrated Education. – Т. 2. – №. 6. – С. 132-137.

56. Мажидов ШФ, Саидова Х. Реформы в сфере образования и личность преподавателя. Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития. 2007;5:225-.

57. Ибрагимов БД, Мажидов ШФ. Становление стоматологии как профессии и научной дисциплины. Science and Education. 2022;3(11):237-47.

58. Yuldashev, S., Halimbetov, Y., Usmanova, M., Naimova, Z.S. and Khamraeva, M., 2021. National Processes In Uzbekistan And The Formation Of The Internationalist Maturity Of The Younger Generation. The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research, 3(06), pp.167-175.

59. Артикова Ш. И. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ //Приоритетные направления развития науки и образования. – 2020. – С. 60-62.

60. Артикова Ш. И. и др. Аҳоли турмуш даражасини оширишда маиший хизмат кўрсатиш соҳасининг ўрни //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 11. – С. 1278-1284.

61. Артикова Ш. И. Маиший хизматлар соҳаси ривожланишининг ўзига хос хусусиятлари ва шарт-шароитлари //Экономика и финансы (Узбекистан). – 2022. – №. 6 (154). – С. 33-42.

62. Ilyasovna A. S. METHODS OF EVALUATING THE QUALITY OF HOUSEHOLD SERVICES AND WAYS TO IMPROVE IT //World Economics and Finance Bulletin. – 2022. – Т. 17. – С. 00-00.

(cc) BY